

Թիւն բաւերը կը յեղիցեն միա-
միաներ պատու հանր : եւ իրօք մ-
զովրդեան ճշմարիտ իրաւունքն ու ա-
զատութիւնը կը բաւարարեն :

Վերջին ընդհանուր մարտի մէջ
երեսմիասնայ ունեց բաւած ընթաց-
քին իրաւունք կուտայ մեզ կարծիք ,
թէ մարտաբար բաւեն իրենց թերին
մէջ պարզապէս իրենց կիրքը յաղե-
ցնելու , ունեւորական կարքը յառաջ
տանելու եւ մարտի մեծագոյն մ-
ասին փորայ ճշմարտ բունեցնելու :
Եւ զորովք մէկ , որպէս թէ մարտ
վերջեան փառաւորութեան քաւեմն
ընտրուած պիտի երեւոյն իրենց մէջ
այդ երկու երեք անձինք միայն ժ-
պարկեան կառուցն ճշմարիտ պոյտ-
պան եւ Մահմանադրութեան ան-
կեղծ սիրահար են , իսկ մնացեալ ոյն-
չափ երեսմիասնայ մարտիկեան իրա-
ւանքը բաւարարելի : Մահմանադրութեան
թշնամիք տեւապահութեամբ տեւի կա-
մեակից եւ այլն եւ այլն են :

Ստուգելի գէշ գործողութիւն չեն
այս խառնուրդ , թէ մարտիկեան ու-
սանց կարծածին չափ միասնութիւն
աւելի մանր բաւ չենք ուղիւ գոր-
ծածել : բայց ներքեւ մեզ քոնք թէ
այդ անձինք մարտիկութեան անպոյն
անեղ գրած կերեւին :

Մահմանադրութեան իր փերտըն-
նութեան շրջանին մէջ , եւ արդէն
իր մէկ ջրմէն՝ կեանքուն մէջ փերտ-
ընթանալ անեղելին տեսար փորձերը
գեւա ամենաւ անպոյն անկեղծ : այդ
անձինք միասնական այն փորձերէն ո-
գուտ քաղելու , փոխանակող գին տ-
պազայ օգտուր նկատելու : փոխա-
նակ ազգին վարչութիւնն ազգին բ-
աւարտական պիտի զգուցանուի
լու միմեկին մէջ գնելու : ընդ 1865
թու տեւոր փերտադրածնէ կը ճղնին
մեւաւոր պիտակաւ հարուածէ մը վը-
րէի աւելու պատճառաւոր :

Զարմանալին այն է որ Ռդաէն է-
ֆէնտի խառնուրդուն՝ տարի ու կէս
մտածանով Մահմանադրութեան փերտ-
ընթանալ յանձնած պոյնն անգամակե-
ղէն նոր սահմանադրութեան մարտիկ
մի պատրաստութեան գործողութիւն եւ
իր ստորագրութիւնն անոր ներքեւ
գնեղով անցեալ տարի ընդհանուր մ-
զովրդ ներկայացնելէ ետեւ , ճիմա՝ այ-
սինքն երեք տարի ետքը՝ երեք կրօն
թէ այն ճրագիրը պիտակաւ հարուա-
ծի ծնունդ լինելուն՝ նորա արտադ-
րութիւնն այն ուղիւղութեան են՝ իր-
բեւ պիտակաւ հարուածի ծնունդը :

Այս խառնուրդ մեր արդայ պոյտ-
նակցին բերելին մէջ դատարարու-
թեան վիճի մէկ իրեն համար :

Եթէ ընդհ. մարտիկ ընտրած փ-
րաւնութեան յանձնած պոյնն անու-
գիւ պիտակաւ հարուածի ծնունդ էր ,
կնշտ՝ այն մտածանով անանց բնուր
եւ է դիտարարութեան անգամակե-
ղէն ընդհանր , տարի ու կէս մտա-
նակ մարտիկ լինելու պատճառաւ , պատ-
րաստութեանը գործողութիւն , բ-
աւարտութիւնը ընդհ. մարտիկ ներկայ-
ցուց , եւ ճիմա իւր ծնունդն ու բաւ-
արտութեան ինք կը մերթէ քոնք թէ
պիտակաւ հարուածի ծնունդ էր ,
կնշտ՝ այս փերտին ընտրած անու-
րընդ. մարտիկ մէջ ընտր յայտարար-
ութիւնը պիտի յանձնած պոյնն ան-
գամ ընտրող ընդհ. մարտիկ մէջ ը-
րու , կնշտ՝ գոնէ յանձնած պոյնն
մէջ չըրու եւ չարգելք թէ փերտա-
կան մարտիկ կողմութեան փերտեր-
եւ յարաւածն անպիտակաւ պահել պե-
տք էր , արդէս զի Բ. Գուար խառնուրդ
պիտակաւ հարուածի ընտրութեան սը-
տակիւն խառնուրդ անկէր :

Զրաւ տանք այն մտածանով այլ
ինք ալ յանձնած պոյնն միւս անդ-
ուց հետ համաձայնութեամբ քաղա-

քական մարտիկ կողմնութեան երանա-
կը թերի եւ անց արձանական ճանչելով
փոխելու հաւանութիւնն անուա : եւ
այն դրոյթեան քիչ շատ համաձայն
կերպիւ շինուած ծրագիրն օտարա-
քեց :

Այս հոկտեմբեր քննարկը իր-
աւունք չունի մեզ քոնք թէ մեր ար-
դայ պատճառակցը՝ ոչ իր խառնուրդ
է , ոչ դրոյթին եւ ոչ օտարադրութեան
է , այս անուր լայն փորձ գէշ է , այս
անուր արձանադր փորձ ապրելն է ,
եւ փոխադարձաբար ինչպէս որ իր
կիրքը կամ շահը պահանջէ :

ՅՎԷՐԷ Ի--ԷԼ

Մահմանադրութեան տարեգրածի
տօնն այս կիրակի օրը դարձեալ չիւն-
քեալ խնդիրն իրաւունքնաւ : բայց
ոչ անցեալ տարեան պէս կուրսիւն-
քով եւ այլ հանգիստեան պատրաս-
տութեամբ :

Մեր ներքեւ չկրկնէր գանուիլ ի
չիւնքեալ խնդիրն , բայց անհա-
տեւ կը պատճեն մեզ , թէ հետեւ-
տարեւած հանգիստն այս տարի բարե-
կարգութեան մասին ոչ ոքիւ տար-
նեալ չէ կրկնած հաւատարմի : եւ թէ
տեսուել թաւալէ քան թէ ազգային
տանի մի կերպարանք անպոյն էր :

Այս յոստայ օր տպագրութիւն մէջ
աւելի պատշաճ եւ կանոնաւոր կեր-
պիւ կատարելու հարց կը տարուի :

Նոյն օրը Արտաքին եւ Փանոս-
եան վարժարանայ աշակերտներուն
եւ աշակերտուհեանց Մարի Եսայի Զինթ
Մային ի պատիւ ազգային Մահմա-
նադրութեան տեսած հանգիստն ու կո-
յունքը խառնուրդն չեւ կանոնաւոր
կերպիւ կատարելու , ի մեծ գոհու-
թիւն մեզ--եթեւ հարկը պատուար-
ման հանգիստեանայ , օրը փանոս-
եան էֆէնտիկ յաւաքիւնութեան եւ
աւաւմիտարական ձեւակերպութեան
քը ջախջախելու համար՝ նորա հրա-
ւերին պատասխանել փաթակած էին
ազգ տարբարք :

Առկէյ երկու տարի անալ օր եւ է
կերպիւ Մահմանադրական կրօնքն ընդ-
նեւէ ետեւ փերտին մտածանակներս փ-
րաւն իւր ծնու կրօնին գիրքը վերա-
դարձող երեսմիասնային կիրք , որ
Մահմանադրական ամենանշան բարե-
բաւուած եւ ճուգածի էֆէնտիկն ան-
նը գրուած էր : Պատարարական
փոխանորդ Գեր. Տ. Միքիանի անյոյ-
գորդ լինելը չարափմ որը Պատրի-
արքայուն զրկու կըսէ :

Մտածողն գրուած նոտան մի կը
ծանուցանէ թէ մոյլիս Ձին Սոյ կու-
թողիկոսական մարդ եկեղեցոյն մէջ
միւստի օրհնութիւն կատարուել է
ի ներկայութեան ճիւղ--միջ հազար
հայ մարտիկաց , օրը կիրակի տանէ
կողմերէն հոն գիմած էին :

Այստի աւաւմիտարայ քաղմութեան
մէջ բնաւ անկարգութիւն չէ պատու-
հած :

Յիշեալ նոտանը կը ծանուցանէ
նաեւ թէ կիրակի Ս. Կոթողիկոսը
Մարտիկայի ատաշտուրդ Մարգրետեան
հաւակաւու Սաւաքի վարդապետին
գէտ փիմակին մարտիկայ կուրսին յայտ-
նուած մանր մանր դանդաղութեան
փոյն ընդհանրութեան օրոյում Ը-
նեղով : Մարգրետեան չկարողացաւ
ընտրութեան ատաշտուրդը համար
հրաւիրել է եկեղեցականութեան
եւ հետեւաբար կարգէն լուծուելով
ի իրաւ աշխարհականաց անցել է :

Այսպէս կիրակի կողմնակ անոր-
ման պաշտօնէն մի , որ իւր անկարգ
գործընտրու գործովը գալթակա-
լեան ատիւմ եղած էր :

Ազգային մեծահման գրադէտ
Կնժ. Ս. Միքիանի էֆէնտիկի գրա-
ւարական տրդեանց ի ըստ ընծայու-
լուն համար նուիրուած հետեւեալ ա-
ւաւմիտեան հանգիստակութեան տը
գոհութեամբ հրատարակելով կը յու-
սամք որ հետզհետեւ ուրիշ ոյսպիսի
ազգաւոր Միքիանեաներու նուերներն
ալ աւելի կուրեւնան հրատարակելու :

Կ. Պոլիս 20 մայիս 1872

Իսթապուլ

Ձեր ազգային թերթին 1258 թր-
ւան միջոցաւ Կնժ. Ս. Միքիանի
հոգեւոր հանձնարի մը գործող տրդ-
ութեան վերաբերեալ ազգաւորական ա-
ւաւմիտեան մը արձանագրութիւն կանչե-
լով՝ արդեամբ յաջաբարական տգիւտ օրի-
նակ մի կընծայէ այս մասին որ իւր ա-
հաւանաշար իւր աւաւմիտեանը օգուցն բաւ
ինքեան արձանի է գրուածապէս :

Ուստի մայնակցելով վերջիցեալ ազգա-
յին Միքիանեանի խառնուրդին թէ՛ դիւր տպ-
գործութեամբ կարծէ , եւ փոխադարձ-
ազգային պատրիարկային տպագրու-
թիւն մը հանգեաւորութեան մտածողի-
կնքով որ մտադիր էր , փոխադարձ քան
աւելի անհաւանութեան յանձնարար-
ութեամբ , անձնաւոր խնդրեղով իւր քար-
հոգեւորականութեան ուղի սոյնին իրաւա-
կը յարգելու անկեղծ մասին , եւ յաւաքով
միմեկ տանի թէ վերջիցեալ ազգաւորա-
կան աւաւմիտարական գրաւոր տրդա-
նայ կարմանէ ճիւղ ընդհանրութեան ու-
րուակելով՝ կատարեալ յաճախութեամբ
պիտի պատկերի ի պատիւ հայ դրոյթա-
լեան :

Հանգեղ. Իսթապուլ ընդու-
նել այն ատիւմ խառնուրդ յարաւանց հ-
աւաւմիտեան :

Ռաբէլ Հ--ԷԼ

ԱՐԵՎԻԼԻՑ ԲԵՐԻՍՏՈՆԵԱՐԷ

(ՏԵՒ ԻՒ- 1242)

Իսկ կաթողիկէ Հարց Պատրիարքը
անհաւ կոտորածիւնաւորայ մարտիկա-
րի կըր գեւա անցեալ օր զի հաւա-
կընտարական ներկայութեան էլ իւրով
արքանական կառ ընտր ընտր քար-
տիւ կարարական պաշտօնական այցե-
լութեան կու գար՝ մարտիկեան մը
արմին շնորհակալութիւններն ալ բե-
րեղով ճաւա եր այդ հանգեղ Հայ
ազգին փոքրիկ մէկ հաստածին հ-
մար , թէ որ արդարութեան յաղթա-
նակի չի ներկայացնել այդ եկեղեցա-
կանին յոյնաւ եւ նիւար կիրաւարան-
քը Սնչոյ յոյնական գոնուող փիլի-
սոփայ եւ քաղաքին՝ որ բար արեւել-
եան քրիստոնեայք միասնականացու-
թեան Յօրհրդի՝ կանուանէ , գարծնալ
գոյնի տկղեցաւ , գարծնալ ի տառու-
թեամբ եւ վրէմեղեղութեամբ ա-
պաւանեալ անուրդը՝ տեսու , որ
ձեզապարտութեան չէ անեղիւ եւ չափ-
տի անեղալ : փան զի արդէն արդար-
տիկ մարտիկայ մը երկու քի ընտր-
ւած՝ խառնուրդ կը կրկնու էր , կը մեծ-
նար կրնդ արձանակել , աւելոր թիւնն իր
կիրաւարտեալ թիւնը կը թափել եւ
այլ հանգեղ ինքնավրէ փիլիսոփայ-
թիւն էր անձնաւորեալ : օր էր Սի-
րեղէք զիմանաւ ձոյնին անկեղ զա-
լիւն :

Բայց ներքեւ անանք որ այլ հան-
գիստին իրենց արհամար հաւ եւ գուռ
խարհոյ ամաթիւնը կը բերեն Կնժ. Ս.
մեր անցելին՝ մեր նոտանայ պակա-
տութեանց վրայ յուսել ենք ազգային
մեծք ոչ երբեք ուղիւ ենք եւ կրքեր
ենք արդարապէս ինչ ընտրած ան-
նեղ մեր պատմութեան մէջ հոյա-
կուար եղած անմիտարանութիւնը , մեր
քաղաքական պատերազմները , մեր
չար հիմք հաւ իրաւունք մանանտի-
կից թաղաւորները , մեր երեք չար
հաւ կաթողիկոսական ամաւանը եւ
նոյն ամաւաններն միայ իրար հրկու-
ր :

Կոչ անձները բայց այս բաւ պիտեւք
որ մեզի էն մահաւոր բաւանանք՝ օ-
տարին միմեկաւ իրենց յաւալ եւ
կամենք են , մեր վերջերն անգու-
լի այն տանն եղեր են՝ երբ օտարին
մտար եկեր մտեր եւ դանեք զաւր-
ուցեղէ : Իսկ անցեալ արտանք մեզի
համար պատուա մահը չէր՝ կարկան-
էր , իրաւան չէր՝ միւսթեան կամուրջ
մի էր Սրդէն քանի որ օտարին (Հը-
ւան) կրնալեան բունութիւնը զը-
տարուց իրեն Հայ հաւատակ մարդ , քա-
նի որ աներաւութիւնը որտեղ հե-
ւաւացել իրմէ , քանի որ իր գուռ-
եւ շահանք իր անմիտարանութեան
գուցին , եղբայրութեան մարած օգին
արժարեկեալ այս մարտիկեան սը-
տին մէջ իր բուն կարգիւններուն հա-
մար , իր ազգին մեծ մասին վրայ ու-
կից կըր իմական թաւաւոր շուշը
դիւք չէ թէ միայն օտարացուց երբ էր ,
այլ միայն տանի ընտր եւ պահեղ
համար տանի ընտր՝ ամեն քաղմիւն
ամեն հարց բանեւոր ըրեր էր : Աս
սիրեղէք ընտրանաւ յիշեցողները ,
երբ որ ուղեւ քանեղ , զիմէք ինչ կը-
նեն , կերթան նոյն Աւաւմիտեան մէկ
օրիւ երես մը կը բունան , օրիւ տան
մի կը գանեն , եւ կրնան ազգեւ մը-
զու , Կարգու , անկող բաւանքը հար-
ը զաւալէն , ազգիկ քոնք թէ եղ-
բայր քրոջմէն , այդ կրնալէն ու-
րեն բաւանքը համար եկեր էր փ-
րիտաւ եւ պաւ պէտք է հետեւ
կենաք ձեր հերտիկաւ եղբայրներն ,
ինչ է ազգականութիւն ազգութիւն
օրէնք միւսթիւն՝ երբ ձեր ոչ ինեղ
փոխելի մէջ են : Բայց զարմանք
հան է որ անանք բաւանցին երբեմն
պապիկ փորձողեան թեւաւ հիմ-
նոյն մարդկանց յարաւանքն են որ
իրենց բունութեամբ կը միացնեն :

Քաղաքականացեալ իւրապիւր՝ որ
մեզի ազգական իր բուն եւ ճշմարիտ
պիտակաւ ընտր շատ քիչ անգամ տը-
ւած է , մեզի օտարապէս պիտած է
իւր ամեն անաւ կրօնական կրօնա-
մալ քարոյշները , որոնց բուն մեծ
ջանքն եղած է մեզմէ հաւանցնել եղ-
բայրութեան հոգին ինչպէս որ յաջ-
գեր են : Ինչպիսի քիչ են Տիւպուտի
պէս խորհրդածող անձինք , որ Հայաս-
տանի աւերակայ վրայ , Աւաւմիտա-
նաւորութեան Կոյն պիտակալութեան վրայ
կանչեալ Հայ ազգին պակասութիւն
ներուն խառնուրդն անգամ հին երեւե-
լի ազգայն չիւնք եւ Բաւոյն , օրիւն-
ներն ալ անցնելով անկեղ եւ բու-
սին փիմակները պատճառ կըր անար
եւ կը յոսայ կառուարութեան կա-
նոնաւորութեան մարտիկայ բար-
յալուն բարձրութեան : Եւ իրօք ալ
գարաւոր օտարութիւնը այս փերտին
երեսուն տարիներու ինչպիսի փա-
ւեղանա Ս. Կոթողիկոս ինչպիսի բ-
ար իւր խառնութեամբ կը հասկանք
մենք , բայց չենք կրնար բացատրել
եւ չենք կրնար անանց գաւաւթեան
արտի անանք բարձր մարդիկ զիրքով
եւ փիմակով որ դիտար թեւան եւ քա-
ղաքականութեան հոյակի եւ պատ-
գաւաւոր պիտի համարուէին ու իւս-
նեալ արեւ երբ մէկ անգամ ամաւան
եւ կրօնականութեան եւ յաղաւորու-
թեան պաշտպան եւ միմեկողներն ը-
լան , եւ խառնութեան հեղինակները
զանեք յարմին իրենց փառաւորան-
ներն համարելով՝ արդարութեան ա-
մեն վիճի անանք հարց , համար ա-
նանց փիմեն եւ անանց հար պաշտպա-
նութիւնը գանեն : Արդէն բունական
նախադրութեան է թէ թէ Գաղղիոյ՝ այլ
մանաւ անց թէ համար փոխողիկո-
լեան : որ անանք օրով Հայոց Պատ-

* Տես Երկրորդ Գլխակ կամ Աւաւմիք
Պատրիարք Հայոց , երես 37

